

ALINMA SÖZLƏRİN ORFOQRAFIYA MƏSƏLƏLƏRİ

Orfoqrafiya məsələləri dilin inkişafının mühüm qollarından birini təşkil edir. Bu problem yalnız dilçilərin, filoloqların, digər sahə mütəxəssislərinin deyil, eləcə də dil daşıyıcılarının, başlıcası isə dövlətin daim diqqət mərkəzində durur. Düzgün yazmaq hər bir sivilizasiyalı cəmiyyətdə son dərəcə vacibdir. Dilin tətbiqində orfoqrafiya qaydaları aparıcı rol oynayır. Dil inkişaf etdikcə onun orfoqrafiya qaydalarına yenidən baxılması zərurəti meydana çıxır. Bununla belə, orfoqrafiya qaydalarının tez-tez dəyişdirilməsi məqbul sayılmır. Çünki qaydalardakı hər hansı bir yeniliyin, dəyişmənin öyrənilməsi lazım gəlir.

Orfoqrafiya qaydaları sözlərin yazılış qaydalarını, eləcə də dildə təkrar nominasiya məhsulu olan adların yazılışının sistemə salınmasının əzərdə tutur. Tədqiqatçılar belə hesab edirlər ki, orfoqrafiyanın aktual problemləri ilə bağlı araşdırmaların aparılması dilin digər səviyyələrdə öyrənilməsindən həmişə geridə qalır [1, s. 71]. Bu ondan irəli gəlir ki, orfoqrafiya qaydalarının təsdiq olunmasını bu istiqamətdə problemin həlli kimi qəbul edirlər. Ona görə də orfoqrafiya qaydalarının dəyişdirilməsi və ya onlara yenidən baxılması, əlavələr edilməsi dövründə dilçilər müzakirələrə fəal qoşulur, bu proses başa çatdıqdan sonra orfoqrafiya məsələləri çox zaman yenə də diqqətdən kənar qalır. Halbuki orfoqrafiyanın aktual məsələləri kifayət qədər çoxdur. Orfoqrafiyanın tədrisi, mətnin orfoqrafik təhlili, orfoqrafiya ilə orfoepiya arasındakı münasibətlərin araşdırılması bu qəbildəndir. Alınma sözlərin, alınma terminlərin yazılışının tədqiqi də olduqca aktual məsələlərdən biridir. Bu ondan irəli gəlir ki, dilin leksik sistemi açıq sistemdir və dilin lüğət fonduna müxtəlif dillərdən yeni-yeni sözlərin daxil olması, ayrı-ayrı sahələrin terminoloji fondunun alınmalar hesabına zənginləşməsi daimi və ardıcıl gedən prosesdir.

Sözalma çoxpilləli prosesdir və onun mühüm bir pilləsini alınma sözlərin dildə fonetik, qrammatik və leksik səviyyədə mənimsənilməsi təşkil edir. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, tərcümə, xüsusən də bədii ədəbiyyatın tərcüməsi prosesində dilə yeni sözlərin daxil olması intensiv şəkildə olur. Tərcümədə ilk növbədə alınmaların yazılışını dəqiqləşdirmə tələb olunursa, sonrakı mərhələdə onların tələffüzü və mənasının aydınlaşdırılması da lazım gəlir. Sonuncu məsələ daha çox realilərə aiddir. Başqa dildən alınan realilərin mənası çox zaman izahlarla müşayiət olunur.

Azərbaycan dilinin orfoqrafiya qaydalarında iki bölmə bilavasitə alınmalara aiddir. Onlardan birincisi “Alınma sözlərdə saitlərin yazılışı”, digəri “alınma sözlərdə samitlərin yazılışı” adlanır”. “Qoşasaitli və qoşasamitli sözlərin yazılışı” adlanan 4-cü bölmədə 5, altıncı bölmənin 6.2. və 6.3.2. bəndləri də alınmalara aiddir [2].

Yazının əlifbadakı qrafik işarələr əsasında yazılması sözün bu və ya digər yerində hansı hərfin yazılmasını, kökdən əvvəl artırılan önşəkilçinin özündən sonrakı səsə, kökün ortasına artırılan infiksin özündən əvvəlki və sonrakı səsə, eləcə də son şəkilçinin özündən əvvəlki səsə necə təsir göstərməsini nəzərə almaq, sözü baş və ya kiçik hərflə yazmaq, alınma sözün yazılışını müəyyənləşdirmək və bir çox digər məsələlərin həlli müəyyən prinsiplərə əsaslanmağı tələb etmişdir. Orfoqrafiya qaydaları qəbul edilmiş prinsiplər əsasında formalaşdırılır.

Azərbaycan dilçiliyində orfoqrafiya prinsiplərinin sayı 5-i aşmır. Bu məsələyə rus dilçiliyində də fərqli münasibət müşahidə olunur. Rus dilçilik ədəbiyyatında rus dilinin orfoqrafiyası üçün kökə görə yazılış - morfoloji prinsipin (M.V.Lomonosov), səslənməyə görə yazılış - fonematik prinsipin (V.K.Trediakovski), analogiyaya görə yazılış - morfoloji prinsipin (V.A.Boqoroditski), morfoloji prinsipin (A.N.Qvozdev, V.F.Qrekov, S.E.Kruçkov, L.A.Çeşko), fonematik prinsipin (V.N.Sidorov, I.S.İlinskaya), fonem prinsipinin (M.V.Panov) istifadə olunması məlum olur [3, s.81]. Bütün bu prinsipləri L.R.Zinder ümumiləşdirmiş və orfoqrafiyanın səkkiz prinsipini ayırmışdır: 1) fonematik; 2) morfematik; 3) differensiallaşdırıcı; 4) qrammatik; 5) ənənəvi (tarixi); 6) sitatlı; 7) transliterasiyalı; 8) transkripsiyalı [4, s. 91-92].

M.Hüseynzadə fonetik, morfoloji və tarixi-ənənəvi prinsipin hər üçündən müasir Azərbaycan ədəbi dilinin orfoqrafiyasının yaradılmasında istifadə olunmasının vacibliyini göstərmiş və bu üç prinsip haqqında Azərbaycan dili materialı əsasında şərh vermişdir. O, fonematik deyil, «fonetik prinsip» terminindən istifadə etmişdir. Müəllif fonetik prinsipin iki müsbət xüsusiyyətini qeyd etmişdir: 1) yazı qaydalarını sadələşdirir; 2) alınma sözləri dilin tələffüz qaydalarına tabe edir; bu prinsip ədəbi dilimizə daxil olan (ağıl, qayda, lazım, saat, nahar, taxt və bu kimi ərəb, fars sözlərini, rus sözlərini və rus dili vasitəsilə başqa dillərdən keçən sözləri dilimizin ahənginə uyğunlaşdırır. M.Hüseynzadə fonetik prinsipin müsbət xüsusiyyətləri ilə

⁹⁹ Azərbaycan Dillər Universiteti

bərabər bir sıra nöqsanlı cəhətlərini də göstərmişdir. Bu nöqsanlı cəhətləri o, yazılışda variativliyin meydana gəlməsi ilə əlaqələndirmişdir [5, s. 66-67].

V.İ.Koduxov belə hesab edir ki, fonetik prinsip hərfli-səsli yazının yaradılmasının ilkin dövründə geniş istifadə edilmişdir. Dilin səs quruluşunun tarixən dəyişməsi, törəmə və alınma sözlərdən istifadə fonetik prinsipin yerini morfoloji prinsipə verməsi ilə nəticələnmişdir. Flektiv dillərdə morfoloji prinsip aparıcıdır [6, s. 153].

Azərbaycan dilində ərəb-fars dillərində daha əvvəlki dövrlərdə sözləmə baş vermiş və dil əlaqələrindən asılı olmuşdur. Fars dilindən sözlərin alınması kontaklı əlaqələrlə bağlılığa malikdir. Ərəb dilindən alınmalar isə din, ərəb-fars dillərinin əlaqəsi və Azərbaycan klassik ədəbiyyatında ərəb sözlərinin çox işlənməsi amilləri ilə izah oluna bilər.

Azərbaycan Rusiyanın tərkibinə daxil edildikdən sonra rus-Azərbaycan dil əlaqələri genişlənmiş, rus dilindən və rus dili vasitəsi ilə Avropa dillərindən alınmaların sayı sürətlə artmışdır. Dilimizdə ərəb-fars alınmaları tam mənimsənildiyi üçün onların orfoqrafiya qaydaları da, demək olar ki, sabitləşmişdir. Avropa alınmalarının orfoqrafiyası ilə bağlı vəziyyət isə bir qədər fərqlidir. Bu cəhət Avropa alınmalarına aid bir sıra orfoqrafiya qaydalarını nəzərdən keçirməyi tələb edir.

“2.4. Mənbə dildə a hərfi ilə bitən alınma sözlər iki cür yazılır:

2.4.1. aksiom, anket, aptek, atmosfer, diaqram, diaspor, fabriq, fonem, kaset, kayut, konfet, kontor, qəzet, qrafem, qravür, leksem, lent, maşın, perspektiv, planet, proqram, pyes, reklam, rezin, sistem, sistem, sitat, teorem, vitrin və s. kimi sözlərin sonunda a hərfi yazılır;

Mənbə dildə tərkibində qoşa b, p, n və m samitləri olan aşağıdakı sözlərin sonunda a ilə yanaşı, qoşa samitlərdən biri də atılır: abreviatur, qrup, ton, diaqram, stenoqram və s.

2.4.2. botanika, doktrina, forma, kamera, qrammatika, norma, poetika, poeziya, respublika, taktika və s. kimi sözlərin sonunda a yazılır” [2].

Bu qaydalarda 2.4.1. və 2.4.2. bəndlərində qayda konkret sözlərə istinadla izah edilmiş və sonda “və s. kimi sözlərin sonunda a hərfi yazılır” qeyd olunmuşdur. Bu qeyd təsnif və ayırma üçün meyar ola bilmir. Yəni qayda konkret və dəqiq deyildir. Əgər doktrina sözünü 2.4.2. bəndindən götürüb 2.4.1. bəndinə daxil etsək onda, onun da son qrafemi “a” atılmalı olacaqdır.

Azərbaycan dilində tekstema, intertekstema, proksema kimi terminlər işlənir. “Proksema - Proksemanın emik vahidi, ünsiyyətin xarakterinə müvafiq olan kommunikanın ətrafında özünəməxsus kommunikativ aktın iş məkanı keyfiyyətini saxlayan fiziki parametrlərə malik vahid. Daha doğrusu, proksema - bu verbal və qeri-verbal kommunikativ davranışda məkan realizasiyası fonudur” [7, s. 182]. Burada izahlı terminoloji lüğətdə terminə verilmiş definisiyanın qeyri-dəqiqliyini bir tərəfə qoyuruq. Terminin özünün yazılışının orfoqrafiya qaydalarına cavab verib-vermədiyini də aydın olmur. Yəni verilmiş orfoqrafiya qaydası bunu dəqiq şəkildə ifadə edə bilmir. Belə görünür ki, qeyd olunan terminlər proksem, tekstem, intertekstem şəklində yazılmalıdır.

2.4.1. bəndinin ikinci hissəsində qoşa b, p, n və m samitləri olan sözlərin yazılışında da konkret sözlərə istinad edilir, sonda “və sair” birləşməindən istifadə olunur. Azərbaycan dilində alınma “madonna”, “savanna” kimi alınma sözlər vardır ki, onlarda geminat “n” samiti və ondan sonra gələn “a” saiti vardır. Verilmiş qayda bu sözlərin sonundakı iki fonemi atmağı tələb edir. Lakin qeyd edilən sözlər həmin qayda əsasında yazılır. Bu cür sözlərin sayını artırmaq da olar.

Sitat, transliterasiya və transkripsiya prinsipləri alınma sözlərin yazılışı ilə bağlı olan prinsiplərdir.

Transkripsiya prinsipi sözün fonetik tərkibinə əsaslanır və bu zaman fonemin səslənməsi əsas götürülür. Başqa dildən alınmış söz transkripsiya olunduqda onun mənbə dildəki oxunuşu əsas götürülür. Fonetik transkripsiya ilə yanaşı, fonematik transkripsiyadan da istifadə olunur. Fonetik transkripsiya sözün tələffüzünü, fonematik transkripsiya da fonem tərkibini nəzərdə tutur [6, s. 158].

Transliterasiya prinsipi sözün mənbə dildəki hərf tərkibinin obyekt dilin hərfləri vasitəsilə verilməsidir. Transkripsiya prinsipi mənbə dildəki sözün fonem tərkibinin obyekt dilin müvafiq səslərini bildirən hərflər vasitəsilə yazılıb oxunmasıdır. Çox zaman transliterasiya və transkripsiya prinsipləri müştərək istifadə edilir. Bu halda prinsip praktik transkripsiya prinsipi adlandırılır.

İstinad və ya sitat prinsipi obyekt dildə qrafik işarələrin çatışmaması halında, bəzən isə qeyri-dəqiq ifadədən qaçmaq üçün istifadə olunur. Məsələn, türk dilində Avropa dillərindən olan bir sıra sözlərin yazılışı məqsədi ilə əlavə qrafemlər işlədilir. Avropa dillərinin bir çoxunda ad və soyadları, ata adları alan dildə mənbə dilin işarələr sisteminə, əlifbasına uyğun şəkildə yazılır. Müasir dövrdə internetdə və elektron mətbuatında ingilis dilindən alınmaların, eləcə də amerkanizmlərin yazılışı zamanı sitat prinsipindən geniş istifadə edilir. Məsələn, BMW, P&G, PR və s.

«Sözlərin deyilişi ilə yazılışı arasında tam eyniyyət ola bilməz.; buna orfoqrafiya sahəsində aparılacaq heç bir islahatla nail olmaq mümkün deyildir. Yazı tələffüzü əks etdirən güzgüyə çevrilə bilməz, tələffüz isə yazını eynilə səsləndirməyə qadir deyildir» [8, s. 8]. Bu fikrin doğruluğunu başqa əlifbalara aid işarələrin də bəzən alınıb yazıda işlədilməsi də təsdiq edir. Bir çox sözlərin, əsasən xüsusi adların bu cür istinadla yazılışı həm xüsusi adı alan dildə tələffüz xətasını aradan qaldırmağı, həm nomenklatur vahidin, ticarət markasının və s. qəbul olunmuş yazılışının dəyişdirilməsinin qeyri-düzgünlüyü, həm də mənbə dilin daşıyıcıları üçün alınmanın düzgün yazılışını saxlamağı nəzərdə tutur. İstinad prinsipinin tətbiqi məhz göstərilən aspektlərdən yazının tənzimlənməsidir.

Sitat/istinad prinsipi transkripaya və transliterasiya prinsipləri mübahisə doğuran ifadə forması yarandıqda tətbiq olunur.

“3.1. Rus dilində tərkibində **и** hərfi olan alınma sözlərin yazılışında aşağıdakı qaydalar əsas götürülür:

3.1.1. ümumi isimlər s hərfi ilə yazılır: aseton, dosent, konsert, lisey, kulminasiya, aksiya, sement, sirk və s.;

Qeyd. Metso, vitse morfevləri və blits, ratsiya və s. sözlər istisnadır” [2].

Azərbaycan dilinin orfoqrafiyasında rus dilindən alınmış və tərkibində “ı” qrafemi olan sözləri üçün təyin edilmiş qaydalarda dəqiqlik və konkretlik vardır. Qaydanın yalnız qeyd hissəsində verilən məlumatda qeyri-müəyyənlik müşahidə olunur. Burada da “və sair” birləşməsindən istifadə olunmuşdur. Dildə qaydalardan istisnaların mövcudluğu mümkün haldır. Orfoqrafiya qaydaları bu istisnaların minimum olmasına köklənməlidir və istisnaların hamısı ardıcıl qeyd edilməlidir. Əks təqdirdə verilmiş qayda bu və ya digər alınmanın təyin olunmasına imkan vermir. Orfoqrafiya qaydaları bütün dil daşıyıcıları və bu dildə yazanlar üçün qəbul edilir. Lakin hər bir dil daşıyıcısı orfoqrafiya lüğəti ilə gəzmir. O, dilin orfoqrafiya qaydalarını öyrənməklə kifayətlənməli və istisnaları bilməlidir. Əslində qaydalara tabe olan sözlərin orfoqrafiya lüğətinə daxil edilməsinə ehtiyac yoxdur. Lüğət istisnaları və yazılışı çətin olan sözləri bir yerə toplamalıdır. Bu baxımdan orfoqrafiya lüğətinə sözdüzəldici şəkildə yazılan köməyi ilə düzələn sözlərin daxil edilməsinə, demək olar ki, ehtiyac yoxdur. Sözdüzəldici şəkildə yazılanların artırılması halında kökdə və yaxud birləmə yerində dəyişmə olduqda sözün lüğətə salınması əhəmiyyət daşıyır.

L.V.Şerba rus dilinin orfoqrafiyasında alınma sözlərə tətbiq olunan prinsipi transliterasiya prinsipi adlandırmışdır. O, alınma sözün mənbə dildəki yazılışının nəzərə alınmasının da vacibliyini qeyd etmişdir. Bununla yanaşı, müəllif alınma ümumi isimlərin yazılışında transliterasiyanın fonetik prinsipə gətirilməsinin əhəmiyyətli olduğunu, xüsusi isimlərin isə obyekt dildəki yazılışa maksimum yaxın şəkildə yazılışının düzgünlüyünü söyləmişdir [9, s. 97].

Alınma mürəkkəb sözlərin, həmçinin tərkibində xüsusi terminəmənt olan sözlərin yazılışı obyekt dildə orfoqrafiya qaydaları ilə tənzimlənməlidir.

Y.K.Çuçko alman dilində mürəkkəb sözlərin yazılışının təkamülünü araşdırarkən belə qənaətə gəlir ki, təkamül prosesində orfoqrafik variantlar rəqəbətə olur. Proses altı mərhələni əhatə edir: 1) ilkin orfoqrafik norma əmələ gəlir; 2) ikinci orfoqrafik norma əmələ gəlir; 3) iki orfoqrafik variant paralel istifadə olunur; 4) ikinci orfoqrafik variantın işlənmə tezliyi artır; 5) yeni orfoqrafik norma tam üstünlük qazanır; 6) yeni orfoqrafik norma orfoqrafiya lüğətində yer alır [10, s. 75]. Qeyd olunan xüsusiyyət Azərbaycan dilinə keçmiş mürəkkəb sözlərin, terminəməntli sözlərin yazılışında variativliyə səbəb olur. Deməli, Y.K.Çuçkonun tədqiqatında əldə olunmuş nəticə ümumi səciyyə daşıyır və müxtəlif sistemli dillərin orfoqrafiyasına aid edilə bilər.

“6.2. Tərkibində *aero-, aqro-, audio-, avia-, avto-, ekzo-, endo-, elektro-, foto-, makro-, mikro-, mini-, mono-, multi-, nano-, neo-, oksi-, oliqo-, paleo-, para-, post-, proto-, psevd-, psixo-, stereo-, super-, tele-, termo-, trans-, ultra-, ümum-* morfevləri olan mürəkkəb sözlər bitişik yazılır: *aeroklub, aqromüxtəliflik, audioəlaqə, aviasalon, avtopark, endoplazma, mikrocərrahiyyə, elektromaqnit, fotoçəkiliş, miniavtobus, monopredikativ, monokristal, multimilyonçu, nanotexnologiya, nanohissəcik, neofaşizm, neorealizm, oksitetrasklin, oliqofreniya, paleoxəritə, paramaqnetizm, postsovet, psixonevroloji, postmodernizm, prototürk, stereotasvir, superdövlət, supermarket, teletəməşə, termoaçar, transmilli, ultrasəs, ümumbəşəri* və s.

Qeyd. Bu morfevlərin bəziləri xüsusi isimlərə qoşulduqda, defislə yazılır: *trans-Asiya, trans-Avropa, trans-Avrasiya, trans-Qafqaz, paleo-Azərbaycan, proto-Azərbaycan, ümum-Azərbaycan, ümum-Avropa* və s.” [2].

Azərbaycan dilinin orfoqrafiya qaydalarının 6.2. bəndi bizim terminəmənt adlandırdığımız *aero-, aqro-, audio-, avia-, avto-* kimi alınma ünsürlərin tərkibinə daxil olduğu sözlərin yazılışını normativləşdirir. Lakin bu bəndin qeydində “bu morfevlərin bəziləri” ifadəsindən istifadə olunmuş və nümunələrdən sonra yenə də “və sair” əlavə edilmişdir. Təbii ki, “bu morfevlərdən bəziləri” ifadəsi mümkün morfevlərin hansılar olması məsələsini həll etmir, bəzi sözünün yalnız *trans, proto, paleo* və *ümum* terminəməntlərinə aidliyini də təsdiq etmir. Nəticədə qeyd edilmiş terminəməntli sözlərin yazılışında variativliyin meydana çıxması üçün əsas rolunu oynamış olur. Orfoqrafiya qaydaları şərh və yozum tələb etməməli, dəqiq yazılışı müəyyənləşdirməyə əsas verməlidir. Bu halda çox sayda sözlərin əzbərlənməsinə də ehtiyac qalmamalıdır. Yuxarıda nəyə görə *trans, proto, paleo* və *ümum* terminəməntlərinin xüsusi isimlərə qoşulduqda defislə yazılması da izahını tapmır. Fikrimizə, xüsusi isimlərə terminəməntin qoşulması zamanı bitişik yazılmanın defisli yazılışla əvəz edilməsinin səbəbini xüsusi isimlərin başlanğıc hərfinin terminəməntdən sonrakı mövqeyə düşməsi ilə bağlı ola bilər. Bu halda xüsusi ismi baş hərf ilə yazmaq olmur.

Orfoqrafiya nəzəriyyəsində omoorfoqram terminindən də istifadə olunur. Bu, omonim orfoqram mənasına verir. Eyni yerdə eyni hərfin yazılış variantlılığı olan sözlər omoorfoqram adlanır. Məsələn, *plita, plov, platin, planet (pilitə, pılov, pulov, pilatin, pılanet)* və s. omoorfoqramlardır.

Orfoqrafiya qaydalarının hazırlanması zamanı əvvəlcə müvafiq orfoqramlar toplanır və qruplaşdırılır. Sonra həmin orfoqramlar üzrə qaydalar müəyyənləşdirilir. Şübhəsiz ki, ilk olaraq orfoqrafmlar söz səviyyəsində axtarılır. Yəni leksik vahidlərin, sözlərin yazılışının normalaşdırılması məsələsinə baxılır. Beləliklə, aydın olur ki, orfoqrafiyada ilkin, birinci bölmə sözün səs tərkibinə əsaslanan söz köklərinin yazılışı bölməsidir.

Alınma sözlərin orfoqrafiya qaydalarının müəyyənləşdirilməsi və ya təyin edilməsindən əvvəl, dildə ayrı-ayrı dillərdən transkripsiya və transliterasiya qaydalarını müəyyənləşdirmək, transkripsiya və transliterasiya standartlarını təsdiq etmək vacibdir. Azərbaycanda belə standartların qəbul edilməməsi dilin orfoqrafiyasına təsir göstərir, bir sıra dillərdən alınma sözlərin yazılışında variativlik əmələ gətirir.

ƏDƏBİYYAT

1. Иванова, В.Ф. Современная русская орфография / В.Ф.Иванова. - Москва: Высшая школа, 1991. - 192 с.

2. Azərbaycan dilinin orfoqrafiya normaları // <http://e-qanun.az/framework/42073>
3. Панов, М.В. Об усовершенствовании русской орфографии / М.В.Панов. - // Вопросы языкознания. 1963. - № 2. - с. 81 -93.
4. Зиндер, Л.Р. Теория письма / Л.Р.Зиндер. – Ленинград:Наука, 1987– 144 с.
5. Hüseynzadə, M. Müasir Azərbaycan dili / M.Hüseynzadə. - Bakı: ADU nəşri, 1954. -243 s.
6. Кодухов, В.И. Введение в языкознание / В.И.Кодухов. — М.: Просвещение, 1979. 351 с.
7. Sadıqova, S., Quliyeva, S. İzahlı terminlər lüğəti. I cild. /S.Sadıqova., S.Quliyeva. - Bakı: Avropa, 2015, - 242
8. Рождественский, Н.С. Свойства русского произношения как основа методики преподавания / Н.С.Рождественский. – Москва: Издательство АПН РСФСР, 1962 - 304 с.
9. Щерба, Л.В. Теория русского письма / Л.В.Щерба. – Ленинград: Наука, 1983. -321 с.
10. Чучко, Ю. К. Субъективные факты, обуславливающие изменения орфографической нормы / Ю. К. Чучко - // Язык. Человек. Время. -Харьков, Изд-ние ХГУ, 1992. - с. 65-81

ALINMA SÖZLƏRİN ORFOQRAFİYA MƏSƏLƏLƏRİ XÜLASƏ

Məqalə Azərbaycan dilində Avropa mənşəli alınma sözlərin orfoqrafiyası məsələsinin bəzi aspektlərinin tədqiqini əhatə edir. Mövcud orfoqrafiya qaydalarının bəzi bölmə və bəndləri alınmaların yazılışını normativləşdirmə məqsədi daşıyır. Bu qaydalardan bəziləri və qaydaya aid qeydlər alınma sözlərin yazılış qaydasının dəqiq təyin edilməsinə imkan vermir. Alınma sözlərin yazılış qaydalarının təyini, müəyyənləşdirilməsi və təsdiq olunması üçün müxtəlif dillərdən transliterasiya və transkripsiya qaydalarının standartlarının yaradılması vacib və olduqca aktualdır. Məqalədə bu məsələnin həllini tapmadığına diqqət cəlb edilir.

ORTHOGRAPHY ISSUES OF BORROWING WORDS SUMMARY

The article covers the research of some aspects of orthography issue of borrowing words of European origin in Azerbaijani. Some section and clauses of the current orthography regulations aim to normative the writing rule of borrowing words. Some of them and the notes on this rule do not allow accurate determination of writing rule of the borrowing words. Forming the standards of transliteration and transcription rules is quite necessary and actual for the appointment, determination and certification of writing rules of the borrowing words. The article draws attention to the fact that this issue has not been resolved.

ВОПРОСЫ ОРТОГРАФИИ ЗАИМСТВОВАННЫХ СЛОВ РЕЗЮМЕ

Статья посвящена исследованию некоторых аспектов проблемы орфографии заимствования слов европейского происхождения в азербайджанском языке. Некоторые разделы и пункты действующих правил орфографии направлены на нормативное регулирование правила написания заимствованных слов. Некоторые из них и примечания к этому правилу не позволяют точно определить правило написания заимствованных слов. Формирование стандартов transliterации и правил транскрипции достаточно необходимо и актуально для назначения, определения и удостоверения правил написания заимствованных слов. В статье обращено внимание на то, что этот вопрос не решен.

RƏYÇİ: dos. L.Ələkbərova